

AB Dönüşürken: Popülizm ve Türkiye'nin AB Süreci

Çiğdem Nas¹

2017 AB'de seçimler yılı idi. AB'nin kurucu ülkelerinden olan Hollanda, Fransa ve Federal Almanya'da seçimler yapıldı. 15 Martta yapılan seçimlerde, Hollanda'da aşırı sağın temsilcisi lider Geert Wilders'in Özgürlük Partisi oy kaybına uğradı. Fransa'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, yine aşırı sağda yer alan Front National'in lideri Marine Le Pen'in karşısında AB savunucusu liberal Emmanuel Macron galip geldi. Federal Almanya'da ise Şansölye Merkel seçimlerden partisini birinci konumda çıkarmayı başarırken, sosyal demokratların oy kaybetmesi ve yeni sağın temsilcisi Alternatif für Deutschland'ın (AfD) daha önce görülmemiş biçimde oylarını artırması dikkat çekti. Nitekim hiçbir parti AfD ile koalisyonla girmezken, aylar süren pazarlıklar sonrasında hükümet ancak sosyal demokrat SPD'nin desteği ile Mart ayında kurulabildi. Bunun yanında, Merkel'in Partisi CDU'nun Bavyera'daki ortağı CSU'nun lideri Seehofer özellikle göç konusunda muhafazakâr ve katı tutumu ile koalisyonun geleceğini tehdit eder konuma geldi

¹ Doç. Dr. Çiğdem Nas, Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü; İKV- İktisadi Kalkınma Vakfı Genel Sekreteri.

(Connolly, 2018). Merkel kendi partisi içinde de AfD'nin yükselişinden etkilenen ve Merkel'i Partiyi merkeze kaydırmakla suçlayan, daha sağda yer alan rakiplerine taviz vermek durumunda kaldı.

Avusturya'da ise aşırı sağcı parti Avusturya Özgürlükçü Partisi (FPÖ) merkez sağda yer alan Avusturya Halk Partisi (ÖVP) ile bir koalisyon hükümeti kurdu. FPÖ lideri Heinz-Christian Strache Başbakan Yardımcısı olurken, böyle bir partinin hükümette yer alması oldukça endişe verici bir gelişme olarak karşılandı. 2000 yılında yine aynı partinin hükümette yer alması olasılığı gündeme geldiğinde AB kesin bir dille böyle bir durumun AB değerlerine aykırı olacağını belirtmiş ve yaptırım uygulanmasını gündeme getirerek o zamanki FPÖ lideri Jorg Haider'in koalisyon ortağı olmasını engellemiştir (Black, 2000). 18 yıl sonra aynı gelişmeye AB'nin ses çıkarmaması hem AB'nin Üye Devletler karşısında eskisi kadar güçlü bir tavır sergileyememesi anlamına geliyor hem de bu tür aşırı sağ, popülist partilerin artık olağanlaşmaya başladığını da gösteriyor.

Bir diğer hükümet krizi de yine AB'nin kurucu üyelerinden İtalya'da yaşandı. 4 Mart 2018 tarihinde yapılan seçimlerde oylarını artıran aşırı sağcı Lig Partisi ve popülist Beş Yıldız Hareketi, aylar süren görüşmelerin ardından Guiseppe Conte'nin Başbakanlığında bir koalisyon hükümeti kurdular. Koalisyonda İç İşleri Bakanı olan aşırı sağcı Lig Partisi'nin lideri Salvini, AB karşıtı söylemleriyle dikkat çekti ve AB'nin göç ve iltica politikasının İtalya'nın lehine olacak şekilde değişmesi konusunda özellikle Almanya'ya önemli ölçüde baskı yaptı. Haziran sonunda yapılan AB Konseyi'nde de Başbakan Conte göç konusunda İtalya'nın endişelerini dikkate alan bir sonuç çıkmaması halinde sonuç bildirisini veto edeceği tehdidinde bulundu (Herszenhorn and Barigazzi, 2018).

Popülizmin yükselişte olduğu bu çağda belki de popülizmin şahikasını Avrupa dışında aramak gerekiyor. Türkiye, Hindistan, Venezuela, Filipinler gibi birçok ülkede popülist siyasete bir kayma olduğunu gözlemlese de dünyanın lider ülkesi olarak ABD'deki popülizm fazlasıyla dikkat çekiyor ve tüm popülist liderlere cesaret veriyor. ABD Başkanı Donald Trump, "Önce Amerika" diyen milliyetçi söylemi, Meksika sınırına duvar inşası, göçmen çocukların ailelerinden ayrılması gibi katı önlemleri, liberal düzeni terk etmesi, liberal ticaret yerine korumacılığı benimsemesi, küresel örgütlere ve kural temelli düzene destek vermemesi, elitleri aşağılayan, halkı kutuplaştıran, manipülatif ve gerçekleri çarpıtan siyasi tarzı ile popülist liderlerin en tanınmışlarından biri. Popülizmin özellikle Polonya, Macaristan, Avusturya ve İtalya'daki örnekleri de dikkati alındığında demokrasinin kalesi Avrupa'nın da bu gelişmelerden muaf kalamadığını görüyoruz. Bu durum, tüm dünyada demokrasinin geleceği konusunda soru işaretlerinin doğmasına yol açıyor. Liberal demokrasi yerine illiberal demokrasi, seçimli otokrasi gibi yeni terimlerin gündeme geldiği ve düzenli seçimlerin yapıldığı ancak hesap verebilirlik, kuvvetler ayrılığı, denge ve denetleme gibi liberal demokrasinin klasik kurallarının aşındığı, hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı, ifade özgürlüğü, medya özgürlüğü, sivil toplumun bağımsızlığı gibi ilkelerin ihlal edildiği bu rejimlerin giderek yaygınlaştığı görülüyor.

Popülizm Nedir, Neden Güçleniyor?

Avrupa'da yükselen popülist akımlarla ilgili akademik çalışmalar özellikle 1990'lı yıllar ile birlikte artmaya başlamıştır. Yazındaki popülizme ilişkin yaklaşımlardaki çeşitliliğe rağmen, özellikle üç nokta üzerinde bir genel uzlaşa olduğu görülmektedir (Mudde and Kaltwasser 2011):

- 1- Avrupa'da gördüğümüz popülizm büyük ölçüde siyasi yelpazenin sağında yer almaktadır.
- 2- Etnik kimlik temelinde şekillenmektedir.
- 3- Çoğunlukla dışlayıcıdır.

Popülizmin tanımına geldiğimizde, bu alanda çalışan önemli isimlerden Cas Mudde'nin 2004 yılındaki tanımı oldukça net bir tablo çizmektedir (Mudde, 2004, p. 543): "Toplumun 'saf halk' ve 'yoz elit' olarak iki homojen ve karşıt gruba ayrıldığını düşünen ve siyasetin halkın genel iradesinin (volonté générale) ifadesi olması gerektiğini ileri süren zayıf merkezli bir ideolojidir".

Popülizmin zayıf bir merkeze sahip olduğu saptaması, başka ideolojilerle bir arada kullanılan ve uygulanan bir ideoloji olduğunu ortaya koymaktadır. Genellikle popülist sağ, popülist sol gibi kavramlardan söz ederiz. Popülist liderler siyasetlerini, muhafazakârlık, liberalizm, sosyalizm, İslamcılık gibi ek bazı ideolojilere dayandırırılar.

Weyland'in popülizm tanımı özellikle liderlik özelliklerine odaklanmaktadır. Bu tanıma göre: "popülizm kişisel bir liderin çoğunlukla organize olmayan çok sayıda takipçinin doğrudan, aracısız ve kurumsal olmayan desteğine dayanan iktidar gücünü aradığı veya kullandığı bir siyasi stratejidir" (Weyland, 2001, p. 14; Mudde and Kaltwasser, 2011, s. 6). Tüm sistemi açıklamasa da bu tanım, özellikle liderin popülist sistemlerdeki önemli rolünü ortaya koymaktadır. Popülizmin siyasete yansımada, genellikle halk adına hareket ettiğini iddia eden ve muhalifleri halk düşmanı olarak tanımlayan bir lider mevcuttur. Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi'nin kurucusu Jörg Haider için üretilen sloganlara baktığımızda, "O sizin için (Er für euch), "O sizin yanınızda olduğu için ona

karşılar” (Sie sind gegen ihn, weil er für Euch ist) gibi sloganlar ya da Fransa'nın popülist sağ partisi Front National'in (FN) “Fransız siyasetinin merkezindeki yoz parti oligarşisi” gibi tanımları buna iyi bir örnektir (Mudde and Kaltwasser, 2007).

Popülist sistemlerin önemli bir özelliği siyasi liderlerin kendilerini halkın temsilcisi ve halk iradesinin tezahürü olarak sunmalarıdır. Demokrasinin temel özelliği olan seçimler ve sık başvurulmuş halk oylamaları, popülist sistemlerin temel dayanağını oluşturmaktadır. Seçimlere verilen önemin yanında, liberal demokrasinin diğer prosedürleri, örneğin denge ve denetleme sistemi, kuvvetler ayrılığı gibi uygulama ve ilkeler ise popülistler tarafından benimsenmemekte ve halk iradesini kısıtlayan unsurlar olarak eleştirilmektedir. Yani bir kez çoğunlukla seçildikten sonra halk adına kullanılan iktidarın üzerindeki herhangi bir denetleme ve kısıtlama, halk iradesinin kısıtlanması olarak anlaşılmakta ve demokrasiye aykırı olarak düşünölmektedir.

Popülizmin Avrupa Entegrasyonuna Etkileri

Avrupa Birliği, özünde ulusal kimlik ve ulusal egemenlik çerçevesini aşmayı ve Avrupalılık esasında yeni bir aidiyet ve siyaset alanı oluşturmayı hedefler. Ortak Pazar hedefi doğrultusunda egemenliğin paylaşımı ve ulusal sınırların ve kısıtlamaların kaldırılmasını öngören bu entegrasyon hareketi, yıllar içinde Ekonomik ve Parasal Birlik, Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Alanı, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, Avrupa vatandaşlığı gibi politika ve kavramlarla siyasi birlik hedefine doğru ilerlemiştir. Ancak bunu yaparken, kurumsal yapının aynı ölçüde gelişmemesi, demokratik meşruiyet ve ortak kimlik açısından eksiklik ve zayıflıkları beraberinde getirmiştir.

1990 sonrasında hız kazanan küreselleşme çağında, sermayenin serbest dolaşımı ile ölkelerin yatırım çekmek için birbir-

leriyle yarışması, sosyal haklardaki gerileme, işgücü piyasasının yapı değiştirmesi, başta Çin olmak üzere Asyalı güçlerin hızla gelişmeleri, küresel ekonomik krizler gibi birçok neden Avrupa'yı da etkilemiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, süper güçlerin çift kutuplu dünyasında Batı Avrupa'nın tekrar yükselmesi ve ayakta kalması için yegâne formül olarak görülen Avrupa Topluluğu, Soğuk Savaş'ın bitimi ile siyasi entegrasyona yönelmiştir. Maastricht Antlaşması sonrasında ardı ardına önemli adımlar atılmış ve giderek yaklaşan bir bütünleşme hareketi olarak Avrupa Birliği ortaya çıkmıştır. Ancak kısa zamanda önemli adımların atılması, Avrupa halklarını da hazırlıksız yakalamıştır.

Sınırların ortadan kalkması, AB içinde hareketliliğin artması, tek bir para biriminin dolaşıma girmesi gibi gelişmeler, zihniyetlerdeki kavramlar ve beklentiler ile örtüşmemiştir. Tüm bu gelişmelerin yanında, Avro alanının 2008 küresel finans krizinden olumsuz etkilenmesi, Yunanistan, Portekiz gibi ülkelerin yanında İtalya ve hatta Fransa gibi ülkelerin ekonomide sorunlar yaşamaları, yükselen bütçe açıkları ve kamusal borçlanma oranları, Avro alanının geleceğini de tehlikeye sokmuştur.

Tüm bu olaylar AB'nin Avrupa'da popülizm rüzgarıyla farklılaşan siyasetin etkisi ile değişmekte olduğunu göstermektedir. Günbegün güç kazanan popülist akımlar ve liderler; iktidar ortağı olmakta, iktidara gelemedikleri yerde de ana akım partileri özellikle göç konusunda kısıtlayıcı ve güvenlik odaklı politikalara yöneltmektedir. Ulusal kimliği ön plana çıkaran, egemenliğin paylaşılması konusunda hassas olan bu akım, AB'de entegrasyonun daha da derinleşmesi konusunda engelleyici bir pozisyon almaktadır.

Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde ise yine popülist olarak nitelendireceğimiz Orban ve Kaczyński gibi liderler AB'yi doğrudan hedef alıp, ulusal egemenliği savunarak kendi iktidarlarını sağlamlaştırmak için AB karşıtı söyleme sığınmaktadır. Tüm bu akımlar AB'yi ulusal egemenliği tehdit eden bir dış güç, bir bürokratik mekanizma ve istenmeyen bir müdahaleci olarak resmetmektedir. Popülistlerin meydan okuması karşısında ise ana akım siyaset, güçlü bir tepki gösteremekte ve sokaktaki vatandaşı etkileyen ve ekonomi ve toplumla ilgili olarak endişe ve öfkeye sebep olan gelişmelere etkili çözümler üretememektedir. Ülkelerin idaresinde yetkin ve etkili liderlerin olmadığı düşüncesini paylaşan kitleler, düş kırıklığı, kaygı ve hüsrana gibi duygularını kurnazca manipüle eden ve kolay çözüm vadeden sağ popülist liderlere prim vermekte ve umutlarını onlara bağlamaktadır. Özellikle 1930'ların Avrupası'nda faşizmin ortaya çıkmasına yol açan gelişmeleri andıran bu dönem aynı zamanda sol siyasetin alanının daralması ve oy kaybına da tanıklık etmiştir.

Bir siyasi doktrin olarak popülizmin AB'de belki de en büyük başarısı Brexit süreci olmuştur. Nigel Farage gibi popülist liderler, halkın içindeki endişe ve öfkeyi başarılı bir biçimde AB'ye yönlendirerek, günlük hayattaki ekonomik çıkmazlar ve İngiliz siyasetindeki birçok sorun için AB'yi suçlamıştır. Sonuçta başarılı olsalar da aslında yarıdan biraz fazla oyla bu sonucun alındığını hatırlamak gerekir. Yani oy verenlerin yüzde 48,1'i, Nigel Farage ve Boris Johnson gibi popülist politikacıların söylemlerine itibar etmemiştir.

Bu süreç içinde iç savaşlar, iklim değişikliği ve çöken devletlerin yol açtığı göç hareketlerinin doğal hedefi AB ülkeleri olmuştur. Özellikle mültecilere yönelik cömert yardımların olduğu ve ekonomik açıdan iyi durumda olan Almanya, İsveç, Hollanda ve Danimarka gibi Kuzey Avrupa ülkeleri

göçmenlerin ana hedefi iken, İtalya ve Yunanistan gibi ülkeler de Avrupa'ya ulaşan göçmenlerin ilk çıkış noktası olarak göçmen nüfusta artışa tanıklık etmiştir. Özellikle 2015 yılında yaşanan Suriye mülteci krizi sırasında, Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotaları bir önceki seneye oranla 17 kat artışa sahne olmuştur².

Göç konusu, AB'de azalan doğum oranları ve yaşanan nüfus da dikkate alındığında kültürel ve toplumsal güvenlik açısından bir sorun olarak algılanmaya ve güvenikleştirilmeye başlanmıştır. Özellikle sağ popülist söylemde, olayın etik yönleri şöyle dursun, göçmenlerin ekonomiye ve sosyal güvenlik sistemine yaptıkları katkılar, göç ettikleri topluma uyum sağlamak için gösterdikleri çabalar kesinlikle dikkate alınmamaktadır. Bunun yerine göçmenler, "yığınlar" olarak ötekileştirilmekte, ulusal kimlik ve bütünlüğe bir tehdit olarak sunulmaktadır. Özellikle giyim ve kültürleri nedeniyle fark edilmeleri kolay olan ve siyasi İslam'ın yükselişi ile Batı uygarlığı açısından bir tehdit olarak algılanan Müslüman göçmenlere yönelik kampanya, popülist sağ söylemin merkezine oturmuştur.

Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Suriyeli mülteci krizi karşısında AB'nin Üye Devletler arasında bir mülteci kotası belirleme planlarına uymamış ve mülteci almaya karşı olduğunu açıklamıştır. Orban Bild gazetesine verdiği bir röportajda şunları söylemiştir:

² Doğu Akdeniz rotasından 2014 yılında 50.834 göçmen AB'ye giriş yaparken, 2015'te bu sayı 885.386 olmuştur. Batı Balkan rotasında ise 2014'te 43.357 göçmen geçmiştir. Bu sayı 2015'te 764.038 olarak kaydedilmiştir. Bkz. Frontex, Migratory Routes: Eastern Mediterranean and Western Balkans, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/> , <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/western-balkan-route/>

“Biz onları Müslüman mülteci olarak görmüyoruz. İşgalci olarak görüyoruz. Yüksek sayıda Müslümanın olması ister istemez paralel toplumlara yol açar. Çünkü Müslüman ve Hıristiyan toplumlar hiçbir zaman birleşemez. Çok kültürlülük bir yanılısamadır” (Deutschewelle, 2018).

Avusturya'da Başbakan Yardımcısı olan, aşırı sağcı ÖVP'nin lideri Strache de “İslam'ın Avrupa'da yeri yoktur” demiş ve Suriyeli mültecilere karşı açık kapı politikası izleyen Angela Merkel'i “Avrupa'nın en tehlikeli kadını” diyerek eleştirmişti. Ayrıca mültecilere sağlanan sosyal yardımları söz konusu ederek facebook üzerinden yaptığı bir paylaşımda, “Bundan böyle burada tek gün çalışmamış ve sosyal sigortalara prim ödememiş olan göçmenlerin binlerce Euro sosyal yardım alması mümkün olmayacak” demişti (Deutschewelle, 2017).

Göç karşıtlığının yanında, sağ popülizm AB'yi de hedef almaktadır. Ulusüstücülüğü temsil eden AB'ye karşı ulusal egemenliğin savunulması, AB'nin ekonomik ve sosyal sorunlar için bir günah keçisi haline getirilmesi ve kontrolü geri almak gibi temalar, sağ popülist liderler ve siyasi hareketler tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Örneğin, Front National'ın lideri Marine Le Pen, Fransa'daki Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde AB'ye ilişkin görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bu seçimlerde söz konusu olan Fransa'nın özgür bir ulus olarak devamı, bir halk olarak varoluşumuzdur... Fransızların elinden vatanseverlikleri alınmıştır... Artık karşıtlık sol ve sağ arasında değil, vatanseverler ve küreselciler arasındadır” (Henley, 2017).

İtalya'da aşırı sağcı Lig Partisi'nin lideri Salvini de AB'yi sert bir şekilde eleştirmektedir. Özellikle AB'yi ve AB içinde belirleyici konumdaki Almanya gibi Üye Devletleri, göç konusunda İtalya'ya yeterince destek vermemekle suçlamaktadır.

Salvini son olarak bir röportajında, AB'nin birliğinin tehlikede olduğunu öne sürmüş ve "önümüzdeki aylarda AB'nin mevcut haliyle bir geleceğinin olup olmadığı ve tüm bu sistemin faydasız hale gelip gelmediğine karar verilecek... Bir yıl içinde, birleşik Avrupa'nın hala var olmaya devam edip etmeyeceğini göreceğiz" (Mayr, 2018) demiştir.

Almanya'da Bundestag'a seçilen AfD milletvekillerinden Johana Cotar, partisinin AB'den ayrılma yanlısı olmadığını ancak daha fazla bütünleşmeye karşı olduklarını söylemiştir:

"En son ihtiyacımız olan şey daha fazla AB'dir. Daha az AB'ye ihtiyacımız var...kendi sorunlarımızı ulusal düzeyde reğüle etmeliyiz. AB ile birlikte çalışmamız gerektiğinde de iş birliği yapmalıyız. Örneğin sınır kontrolü konusunda. Bu AB düzeyine uygun bir konudur ancak AB bu konuda bugüne kadar başarısız oldu" (Vonberg et al., 2017).

Genel olarak bu partiler yeniden ulusal egemenliğe dönüşü savunmakta, AB'yi bir uluslar üstü yapı olarak değil sadece devletlerin gerekli gördükleri konularda iş birliği içine girebileceği bir hükümetler arası kuruluş olarak görmek istemektedir.

Türkiye'nin Konumu ve AB ile İlişkiler Açısından Popülizmin Etkileri

AB'de sağ popülizmin yükselişi hem bu partilerin iktidar ortağı pozisyonuna gelmeleri hem de hükümette yer alamadıkları ülkelerde de kamuoyundaki desteklerini ve popülerliklerini artırarak, ana akım siyaseti daha sağa kaydırmaları yoluyla Türkiye AB ilişkilerini de etkilemektedir. Sağ popülizmin etkili olduğu bir AB aşığıdaki yönde gelişebilir:

- Genişlemenin giderek yavaşlaması ve Sırbistan, Karadağ ve Makedonya gibi ülkelerin üyeliği sonrasında sona ermesi.
- Türkiye'nin genişleme sürecinden çıkarılması ve AB açısından komşuluk bölgesi içinde bir ortak ülke olarak kavramsallaştırılması.
- Türkiye ile ilişkilerin tamamen çıkar odaklı bir şekilde gelişmesi, göç, ticaret, enerji ve güvenlik konularında işlemsel bir iş birliğine dönüşmesi.
- AB'nin giderek çok kültürlülüğü reddeden bir felsefe benimsemesi ile birlikte Türkiye ile özellikle Üye Devletler arasında sorunlar ve gerilimler yaşanması.
- Almanya başta olmak üzere Türkiye kökenli nüfusun fazla olduğu Üye Devletlerde Türkiye'nin rolü ve politikaları üzerinden yeni bir karşıtlık alanı doğması.
- AB'nin de ABD gibi liberal olmayan, korumacı ve dışa kapalı bir hale dönüşmesi ve Türkiye'nin gümrük birliğini modernizasyonunun bir türlü gerçekleşmemesi sebebiyle Avrupa pazarındaki avantajların da giderek yitirilmesi.

Elbette ki bu karabasan senaryosunun gerçekleşmeyeceğini ümit ediyoruz. AB'de tıpkı Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi sağ popülizmin yükselişini dengeleyecek liberal akımlar etkili olmaya devam edecektir. Türkiye'nin AB için olan önemi, Türkiye'ye yönelik gerçekçi ve ilerici bir politikanın yürütülmesini zorunlu kılacaktır. Günümüzün hızla değişen küresel gündeminde, ABD'nin "hasım" olarak kabul ettiği bir AB (BBC News, 2018), önemini devam ettirmek için küresel liberal düzenin devamı için Çin gibi oldukça şaşırtıcı ortaklar arayışına girerken, Türkiye'nin de AB ile birlikte hareket edip etmeyeceği stratejik dengeler açısından belirleyici

önemde olacaktır. Türkiye'nin AB'ye giderek yakınlaştırılması ise ister istemez sonunda üyeliği tekrar gündeme getirecektir. Ancak sağ popülizmin giderek yükseldiği, kamuoyunda da Türkiye'nin imajının giderek bozulduğu ve AB üyeliğine desteğin düştüğü bir ortamda rasyonel politika yapmak da eşit ölçüde zorlaşacaktır. Türkiye'nin sadece AB hedefi için değil, ama ülkenin geleceği ve halkının refahı için AB'nin de değer olarak ortaya koyduğu liberal demokrasi, hak ve özgürlükler ve hukukun üstünlüğü ilkelerini hayata geçirmek için gerekli adımları atması, AB'de popülistlerin söylemlerini geçersiz kılmak için de büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

BBC News. (2018). Donald Trump: European Union is a foe on trade. Erişim adresi (15.07.2018): <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44837311>

Black, I. (2000). Europe Rallies against Haider Coalition. The Guardian. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2000/feb/04/austria.ianblack>

Connolly, K. (2018). Merkel defends migration policy after Seehofer showdown. The Guardian. Erişim adresi (04.07.2018): <https://www.theguardian.com/world/2018/jul/04/merkel-defends-migration-policy-after-seehofer-showdown>

Deutschewelle. (2017, 18 Aralık). Avusturya'da yeni hükümet işbaşı yaptı. Erişim adresi: <https://www.dw.com/tr/avusturyada-yeni-h%C3%BCK%C3%BCmet-i%C5%9Fba%C5%9F%C4%B1-yapt%C4%B1/a-41850095>

Deutschewelle (2018). Mr. Orban's most controversial migration comments. Erişim adresi: <https://www.dw.com/en/is-viktor-orban-the-eus-hardline-hero-or-villain/a-44529560>

FRONTEX. (n.d.). Migratory Routes: Eastern Mediterranean and Western Balkans. European Border and Coast Guard Agency. Erişim adresi: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/> , <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/western-balkan-route/>

Henley, J. (2017). Marine Le Pen promises liberation from the EU with France-first policies. The Guardian. Erişim adresi (05.02.2017): <https://www.theguardian.com/world/2017/>

feb/05/marine-le-pen-promises-liberation-from-the-eu-with-france-first-policies

Herszenhorn, D.M., Barigazzi, J. (2018). Italy stalls EU summit with block on joint conclusions. Politico. Erişim adresi (28.06.2018): <https://www.politico.eu/article/italy-stalls-eu-summit-with-block-on-joint-conclusions-giuseppe-conte-migration/>

Mayr, W. (2018). Within a year, we'll see if a united Europe still exists. Spiegel Online. Erişim adresi: <http://www.spiegel.de/international/europe/interview-with-italian-interior-minister-salvini-a-1215157.html#ref=rss>

Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. Government and Opposition, 39(4), pp. 541–63.

Mudde, C., Kaltwasser, C.R., (2011, July). Voices of the Peoples: Populism in Europe and Latin America Compared. Working paper No:378, Kellogg Institute. Erişim adresi: http://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/378_0.pdf

Vonberg, J., Schmidt, N., Borcak, N. (2017, October 24). First day on the job: Meet Germany's new far-right politicians. Erişim adresi: <https://edition.cnn.com/2017/10/24/europe/afd-germany-parliament-first-day/index.html>

Weyland, K. (2001). Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. Comparative Politics, 34(1), pp. 1–22, p.14, Cited by: Mudde, C., and Kaltwasser C.R. (2011, July). Voices of the Peoples: Populism in Europe and Latin America Compared. Working paper No:378, p. 6. Kellogg Institute. Erişim adresi: http://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/378_0.pdf